

Matkakertomus Tassili N'Ajjerista 31.10.-16.11.2009

Matkalla mukana Erkki Luoma-Aho, Erkki Hannonen, Heikki Peltola, Leena Lehtinen ja allekirjoittanut Helena Saarikoski

Miten matka alkoi

Kotoa lähdin lentokentälle 4.45 aamuyöllä, Pariisista oli jatkoyhteys postikoneella Djanetiin Algeriaan, jossa oltiin perillä paikallista aikaa 23.30. Matkaporukkana oli 5 suomalaista, joiden kaikkien yhteinen kiinnostuksen kohde on muinaiset kalliomaalaukset ja -piirrokset ympäri maapalloa. On tullut koluttua mm. Siperiaan ristiin rastiin, Siperia opettaa -sanonta on tullut tutuksi, entäs nyt Saharan aavikko, mitä se tulee opettamaan? Ensimmäisenä Djanetin lentokentälle saavuttuamme meidät jokainen virallisesti valokuvattiin, sitten lääkäri jakoi epidemiatiedotteita ranskaksi ja maahantulopapereita piti täytellä, nekin ranskaksi ja arabiaksi. Kukaan ei tuntunut ymmärtävän englantia.

Lentokentälle oli saapunut suuri joukko tuaregeja, jotka olivat kuulleet, että tulee suomalaisia! Uteliaisuus oli molemminpuolista, me olimme ensimmäiset suomalaiset siellä kautta aikojen ja meitä ympäröivä tuaregimiesten joukko, joiden mustat silmät ashashin välistä olivat ainoa mitä heistä näki oli meille melko pelottava kokemus. Olemmeko lainkaan turvassa! Olihan hollantilainen matkanjärjestäjämme meitä kuitenkin vastassa ja kaikki sujui loppujen lopuksi oikein hyvin. Kaikenlaisten manöövereiden jälkeen lentokentältä oli ajettava jeepeillä vielä kaupunkiin ja hotellille. Nukkumaan ehti juuri ja juuri pari silmällistä koska seuraavana aamuna heti aamiaisen jälkeen lähdettiin kahdella Toyotalla kohti autiomaata.

Kohde ja miksi juuri sinne

Kohteenamme oli Tassili N'Ajjerin yläkööalue Algerian kaakkoisosassa lähellä



Libyan, Tsadin ja Nigerin rajoja. Koko valtava 80 000 neliökilometrin laajuinen alue on määritetty luonnonpuistoalueeksi 1972 ja on Unescon maailmanperintökohde vuodesta 1982 lähtien. Korkeuserot yläkööalueella ovat 500-2200 metriin. (kuva 1.)

Kuva 1. Tefatst-sola

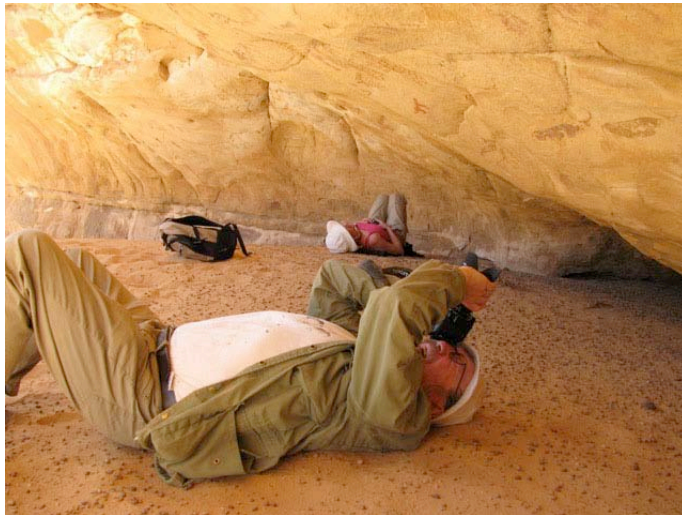


Alue on nykyisin kuivaa, vettä on hiukan wadien, muinaisten jokiuomien pohjalla sateen jälkeen mutta näin ei aina ole ollut. (kuva 2.) Sahara alkoi kuivua n. 5000 eKr.

Kuva 2. Oltiinkohan sittenkään Saharassa?

Sitä ennen siellä on ollut erinomaiset elämän edellytykset sekä ihmisille että eläimille. Alueen kalliomaalaukset ja -piirrokset on tehty n. 10 000 - 8000 vuotta eKr. Vanhimmat alueen esinelöydöt, nuolenkärkiä yms. on radiohiiliajoitettu n. 60 000 eKr.

Ranskalainen tutkija Henry Lhote oli 1940- ja 50-luvuilla tehnyt tutkimusmatkoja alueelle ja dokumentoinut seikkaperäisesti silloin käytettävissä olevin menetelmin maalauksia ja piirroksia. Hänen tutkimusryhmänsä raahasi vaikeissa olosuhteissa mukanaan piirustuspöytiä ja mahtavan arsenaalin maalaus- ja piirustuspapereita, koska dokumentointi suoritettiin silloin etupäässä retkikuntaan kuuluvien taiteilijoiden toimesta papereille jäljentämällä, niitä on tallennettu Musee de Hommesiin Pariisissa. Lhoten dokumentaatiot olivat meille lähtökohtana innostukselle nähdä nuo kohteet omin silmin. Kuljimme suurin piirtein saman reitin, minkä Lhotekin aikanaan teki, tosin esim. Jabbarenin alue ei millään mahtunut aikataulumme alueen vaikeakulkuisuuden vuoksi. (kuvat 3, 4, 5 ja 6)



Kuva 3. Välillä oli hankalat olosuhteet kuvaamiselle.



Kuva 4. Pyöröpääfiguureja Tin-Tsatsariftissa.



Kuva 5. Maalauksia oli mitä hienoimmissa paikoissa.



Kuva 6. Kameli- ja ihmisfiguureja In-Itinessä.

Päivien kulku

Me olimme alueella noin kaksi viikkoa, Lhote oli ollut n. 9 kk saaden välillä ranskalaisilta sotilasjoukoilta muonavahvistusta. Me teimme matkaa karavaanissa, 5 suomalaista, 3 opasta, yksi kokki, 3 kamelijajajaa ja 11 kamelia. (kuva 7.) Kamelit olivat tavaroiden kuljettamiseen, eivät ratsastamiseen, joten matkasimme jalan kaiken kaikkiaan vajaat 300 km.



Kuva 7. Oppaat ja me.

Päivä alkoi auringon noustessa kuuden aikoihin aamiaisella, jonka jälkeen kullakin oli kiire purkaa telttansa ja sulloa tavaransa matkasäkkeihin kameleille lastattavaksi. Tuaregit nukkuivat aina taivasalla, itsekin nukuin pari yötä uskomattoman kauniin ja kirkkaan tähtitaivaan alla. Yöllä lämpötila oli kylmimmillään +4 astetta. Kun kamelit oli lastattu karavaani lähti liikkeelle n. klo 7.

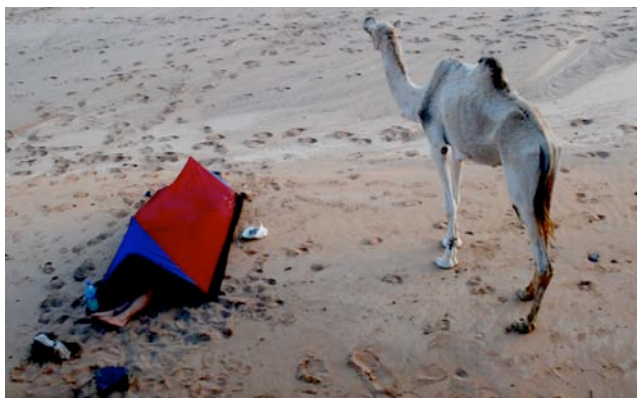
Koko aamupäivä käveltiin puoleen päivään saakka jolloin söimme lounaan ja lepäilimme varjossa. Joskus jopa nukuimme tunnin verran ennen iltapäivän koitosta. Päivälämpötila oli 25-35 astetta riippuen kuinka korkealla olimme, käymämme korkein kohta oli 1730m. Jokaisella meistä oli mukanaan päiväreppu, jossa pakollisena tarvikkeena oli 1 ½ litran vesipullo päivän tarvetta varten. Se riitti hyvin

vedentarpeeseen ja sillä sai myös hampaat harjattua. Muuten peseytyminen sujui Suomesta ostetuilla vauvapyyhkeillä. Veden lisäksi repussa oli painolastina kamerat, itselläni oli kaksi digikameraa sekä 1 videokamera paikkojen ja kuvien dokumentointiin, kuvia kertyikin parisen tuhatta. A4:n kokoinen aurinkopaneeli oli pistämätön apu kameroiden ja lamppujen akkujen lataamiseen. Illaksi piti aina ehtiä uuteen leiripaikkaan ennen auringon laskua klo 18 koska auringon laskettua autiomaassa ei näe mitään ilman tasku- tai otsalamppua. Teltat piti ehtiä pystyttää valoisin aikaan. Kamelit päästettiin vapaiksi yön ajaksi jotta ne pääsivät etsimään syötävää: piikkisiä akaasiapensaita, heinätuppoja yms. Kuuden aikaan oli tuaregiteen aika ja 19-20 syötiin illallinen leirinuotion valossa.



Kuva 8. Leipä paistuu nuotiossa.

Tuaregit paistoivat itselleen nuotiossa joka ilta tuoretta leipää. Joku vaivasi vehnäjauhoista ja vedestä tehtyä taikinaa tunnin verran minkä jälkeen hiilet siirrettiin varovasti nuotion reunoille ja kuumaan hiekkaan kaivettiin kuoppa mihin taikina laitettiin. Sitten kuumaa hiekkaa päälle ja viimeiseksi vielä hehkuvat hiilet. Siinä leipä kypsyi ½ tunnissa, enimmät hiekat kopisteltiin pois ja hyvää oli. (kuva 8.) Tulen ääressä tarinoitiin jonkun aikaa ja ennen yhdeksää lähes kaikki olivat jo kömpineet kukin minnekin nukkumaan koska seuraavana aamuna oli herätys jälleen ennen kuutta. Usein Moula-Moula-niminen lintu herätteli laulullaan auringon noustessa. (kuva 9.)



Kuva 9. Tässä rysässä herätys.

Joinakin päivinä matkamme eteni reippaasti, joinakin taas todettiin, että linnuntietä olemme edenneet n. 5 km mutta matkaa tehty 4 tuntia. Maasto oli erittäin vaihtelevaa, välillä uuvuttavaa kuumaista tasankoa, välillä nousua tai laskua vaikeakulkuisissa solissa. Joutuimme pariin otteeseen tekemään kameleille tietä koska edellinen sade oli huuhtonut kiviä ja hiekkaa mennessään ja tehnyt kulun niille mahdottomaksi. Välillä taivalsimme wadeissa, joissa joissakin kasvoi sypressejä ja sateen jälkeen kaikenlaisia kukkia, yhdessä wadissa näin jopa herkkusieniä. Vasta neljäntenä

päivänä pääsimme ensimmäisten maalausten äärelle Tin Amghareniin. Vaikuttavimmat kuvaseinämät olivat Tin-Abutekassa, Tin-Tatsariftissa ja Sefarissa.

Nomadeja ja muita

Tassilin ylänköalueella asuu edelleen nomadeja. Heillä on kotina usein luola kallion kainalossa, joka tarjoaa suojaisan paikan ruuan valmistamiseen. Kotieläimille on rakennettu risuista aitaus. He asuvat lähes samoin kuin kivikauden ihminenkin oletettavasti asui. (kuva 10.)



Kuva 10. Onnellinen nomadityttö.

Tapaamamme nomadiäiti tyttärensä kanssa olivat etsiskelemässä kolmea karannutta aasiaan. Oppaamme auttoi heitä saamaan aasit kiinni ja kiitokseksi tästä leiriimme ilmaantui seuraavana yönä yksi vuohi, jonka tuaregipoikamme olivat aamuun mennessä nylkeneet ja ruho roikkui narussa kallioseinämällä. Kiitoslahjan arvo tuntui sikäläisiin oloihin nähden todella suurelta. Nomadit käyvät kaupungissa vain hankkimassa kaikkein välttämättömmän, hieman rahaa he saavat muutamasta vuohesta saatavilla tuotteilla kuten villasta ja juustosta sekä naisten tekemistä käsityöistä ja joskus myymällä koko vuohen. Perheen lapsilla ei ole minkäänlaisia mahdollisuuksia koskaan päästä kouluun koska jo pelkkä koulupuku yhdelle lapselle on aivan liian kallis. Algerian valtio pyrkii auttamaan nomadeja rakentamalla heille asuntoja kaupunkien liepeille, niin myös Djanetissa. Jotkut ovatkin muuttaneet autiomaasta pois mutta juurettomuus ym. ongelmat alkavat näkyä melko pian heidän elämässään. Onnellisimmillaan nomadit ovat voidessaan asua autiomaassa vaellellen kuten heidän esi-isänsäkin ovat tehneet, vaikkakin meidän mittapuun mukaan mahdottomissa olosuhteissa.

Muitakin kulkijoita näimme autiomaassa. Eräänä iltana In Itinessä etäällä leiripaikastamme vaelsi n. 20 nuorehkon miehen jono pienet selkäreput selässä, ilman aaseja tai kameleita. He kulkivat ääneti ja pyrkivät ohittamaan leirimme

mahdollisimman kaukaa ja vaivihkaa. Oppaamme selitti, että he ovat todennäköisesti nuoria miehiä, jotka ovat saattaneet lähteä kaukaakin etelämpää Afrikasta ja ovat pyrkimässä Libyan puolelle ja sieltä ehkä meren yli venepakolaisina mahdollisesti Kreikkaan, Italiaan tai muualle, mistä olemme saaneet lukea sanomalehdistä. Heidän todennäköisin kohtalonsa on, että heidät otetaan kiinni Libyassa minkä jälkeen harvasta kuuluu enää mitään, osa palautetaan lähtömaahansa.

Tan Tsumaitakissa tapasimme ranskalaisen turistiryhmän, joka oli eksynyt kuorma-aaseistaan ja vaikutti hieman neuvottomalta. Ilman vettä ja ruokaa ei autiomaassa montaa päivää selviä joten tarjouduimme auttamaan heitä mikäli he eivät parin tunnin sisällä ole löytäneet aasejaan. Illalla ennen pimeän tuloa tapasimme heidät uudelleen, aasit ja kallisarvoiset muona- ja muut tarvikkeet oli löydetty.

Mitä Saharan autiomaan opetti

Aivan ensimmäiseksi sen, että omin neuvoin sinne ei ole mitään asiaa. Englannin kielellä pärjää jos saa mukaansa englantia osaavan oppaan, Algeriassa pitäisi osata ranskaa. Pelottava ensivaikutelma tuaregeista lentokentällä laantui kun heihin tutustui lähemmin, he osoittautuivat välittömiksi, sosiaalisiksi ja lämminhenkiseksi ihmisiksi. Paikallinen opas on ehdoton, myös aasi tai kameli tavaroiden kuljettamiseen, hevosta ei voi käyttää koska se tarvitsee päivittäin kallisarvoista vettä eikä se pysty syömään piikkipensaita. Yksinäinen sooloilija näantyy alkutaipaleelle koska hän ei pysty kantamaan mukanaan tarvittavia vesi- ja muonavarastoja kaiken muun tarpeellisen lisäksi. Jeepeillä pystyy kulkemaan johonkin saakka mutta ylängölle niillä ei pääse.



Teltta ei ole aivan välttämätön mutta makuupussi on, nimittäin ylängöllä yölämpötila saattaa mennä pakkasen puolelle. Henry Lhote kertoo kirjassaan, että eräänä aamuna he heräsivät keskelle lumimaisemaa. Matkaa voi tehdä ainoastaan valoisaan aikaan ja valoa siellä on 12 tuntia ja pimeää 12 tuntia.

Kuva 11. Tekniikka pelaa!

Kännykkäyhteyttä ulkomaailmaan ei ole, satelliittipuhelimella saa hätätilanteissa yhteyden kun tietää minne soittaa. Apua ei ole lähistöltä saatavilla, Tamanrassetin lentokentällä näkemämme helikopteri on vain sotilaskäytössä. Oppaamme neuvoivat, että jos eksyt niin jäät siihen paikkaan odottelemaan, he kyllä löytävät sinut. Hätätilanteissa wadien lammikoiden vettä voi juoda mikäli niissä on vettä. Vesi on sameaa koska siinä on mukana hiekasta huuhtoutunutta hienon hienoa savea, tietysti myös kuivuudesta heränneitä pikkueliöitä ym. Vaarallisimmat eläimet, joita tavallisimmin kohtaa ovat sarvikyy ja skorpionit. Muuten autiomaan on lähes steriili ympäristö. Aurinko paistaa koko päivän, kallioiden varjokohdissa voi jopa tulla kylmä päivälläkin, ainakin jos nukahtaa pidemmäksi aika

Syy, miksi olin halunnut sinne lähteä oli valtava innostus nähdä omin silmin muinaiset kalliomaalaukset. Kun jouduimme kulkemaan neljättä päivää dyynien reunamilta ylängön ensimmäisille maalauksille joutui oppaamme moneen kertaan

sanomaan, että slowly, slowly hillitäkseen kulkutahtiamme, nimittäin olimme liian innokkaita etenemään. Liian kova kävelyvauhti kuluttaa huomaamatta voimia ja matka kestää siten vielä kauemmin, eli siis malttia matkaan.

Mutta, kun sitten kuljin kuvakentältä toiselle aivan unohtumattomissa maisemissa katsellen omin silmin vuosituhansia sitten eläneiden ihmisten kuvallisia tarinoita kallioseinämissä olo oli kuin taivaassa. Tätä olin sieltä ajatuksissani hakenut, mittasuhteet vain osoittautuivat moninkertaisiksi siihen verrattuna mitä olin osannut kuvitellakaan olevan olemassa. Saksalainen arkkitehti Jürgen Kunz sanoi minulle, että kun olet ollut Saharassa kerran, olet menettänyt sydämesi sille. Niinhän siinä kävi, olen paraikaa järjestämässä toista matkaa sinne, hieman etelämmäksi Tassilin alueella, Tadrartiin.



Helena Saarikoski